

УДК: 378.147+37.91

Бартенєва Ірина Олександрівна,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки,
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»,
буль. Старопортофранківська, 26, м. Одеса, Україна

ПРОЕКТНА ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ В СУЧАСНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

У статті доведено актуальність застосування проектної технології в закладах освіти. Уточнено сутність понять «педагогічна технологія», «проектна технологія», «проектна діяльність». Визначено, що є результатом впровадження проектної технології в навчальних закладах. Подано класифікацію проектів за різними параметрами. Автор наголошує на необхідності застосування проектної технології у практику роботи загальноосвітніх та вищих навчальних закладів освіти

Ключові слова: проект, педагогічна технологія, проектна технологія, проектна діяльність.

Пріоритетним напрямком розвитку системи освіти повинен бути пошук можливостей, які забезпечують розвиток особистості, здатної бути не просто носієм і транслятором знань, але і активним, самоорганізованим суб'єктом. Саморозвиток, самопроекування, компетентність, конкурентоспроможність – це пріоритети, які стають основою нової парадигми освіти.

Стратегія сучасної освіти полягає в тому, щоб надати можливість всім, без винятку, учням виявити свої таланти, творчий потенціал та реалізувати свої особисті плани. Для цього необхідно розвивати освітній процес, спираючись на наступні дії: навчитися пізнавати (учитися); навчитися робити (працювати); навчитися жити разом; навчитися жити у злагоді з самим собою. Доведено [4], що поряд із знаннями, вміннями та навичками, які учні отримують під час навчання у школі, набувають вагомості компетентності, оскільки саме вони є тими індикаторами, які дозволяють визначити готовність учня-випускника до життя, його подальшого особистісного розвитку й до активної участі в житті суспільства. Тому в сучасних умовах, результатом роботи навчального закладу має стати переорієнтація навчально-виховного процесу на отримання учнями ключових компетентностей, які необхідні для розв'язання життєвих завдань і продуктивного здійснення життя як індивідуального проекту.

Сьогодні вищі навчальні заклади готові впроваджувати сучасні педагогічні технології, популярними серед яких є комп'ютерне та дистанційне навчання, навчання із залученням інтерактивних методик, навчання за технологією тренінгу. Реформування вищої школи й ті вимоги, що ставляться до випускників університетів, академій, інститутів, повинні докорінно змінити навчальні методики вищої школи. Відтак наявним є перехід від авторитарної педагогіки до гуманістичного розвитку особистості, від накопичення знань - до вміння оперувати знаннями. Нова парадигма освіти зумовила оновлення фахової освіти. Цей процес є особливо актуальним у зв'язку з кардинальними змінами в освіті, що відбуваються в країнах ближнього і дальнього зарубіжжя.

Аналіз наукових джерел доводить, що в Україні проблематику технологізації освіти безпосередньо чи опосередковано вивчали І. Бех, О. Бугрій,

В. Буряк, Н. Бібик, В. Вербицький, О. Глузман, С. Гончаренко, Л. Гордон, В. Євдокимов, О. Киричук, Б. Кобзар, Л. Кондрашова, Г. Костюк, В. Корнєєв, В. Кремень, В. Лозова, В. Мадзігон, І. Малафійк, Р. Науменко, В. Онищук, В. Оржеховська, В. Паламарчук, І. Підласий, Р. Пріма, О. Савченко, О. Синиця, А. Сологуб, С. Сосько, В. Сухомлинський, О. Сухомлинська, Т. Сущенко, Г. Штельмах, М. Ярмаченко та ін.

Різні аспекти технологічного підходу до навчання активно досліджуються як вітчизняними (В. Беспалько, Г. Бордовський, В. Глуздов, В. Гузєєв, Л. Загрекова, Н. Зверева, В. Ізвозчиков, М. Кларін, С. Маврін, В. Максимова, Т. Машарова, Г. Селевко, В. Сластьонін та ін.), так і зарубіжними (Л. Андерон, Дж. Блок, Б. Блум, Т. Гилберт, Н. Гронлаунд, Р. Мейджор, А. Ромишовські, Т. Сакамото та ін.) вченими.

Філософський аспект технологізації людської діяльності розкривається в дослідженнях І. Іконникової, А. Касьяна, Е. Клементьєва, В. Якобца. Психологічні аспекти технологічного підходу висвітлено вченими-психологами В. Гуружаповим, Н. Талізінною, І. Якиманською та ін.

Серед сучасних педагогічних технологій дослідники виокремлюють такі: технологія модульного навчання, технологія розвиваючого навчання, особистісно-орієнтована технологія, інформаційні технології, технологія дистанційного навчання, ігрова технологія, диференційована технологія навчання та ін.

За визначенням О. Пометун і Л. Пироженко [3], педагогічна технологія це «комплекс, що складається із запланованих результатів; засобів оцінки для коригування та вибору оптимальних методів, прийомів навчання для конкретної ситуації; розробленого вчителем на цій основі набору моделей навчання» [3, с.20]. Це коригування системи «планування результатів — блок мотивації та організації учнів — дія засобів навчання (процес навчання) — блок контролю якості засвоєння» [3, с.45]. Технологію від методики відрізняють два моменти: гарантія кінцевого результату й проектування майбутнього навчального процесу. Технологія на відміну від методики не припускає варіативності, із неї не можна викинути якісь елементи. Педагогічна технологія — це проект і

реалізація системи послідовного розгортання педагогічної діяльності, спрямованої на виховання вільної, відповідальної особистості як суб'єкта й проектувальника життя. Вона розробляється на основі конкретної філософії, методології освіти, в основі яких — цільові установки, зорієнтовані на очікуваний результат.

Найбільш успішно компетентнісний підхід реалізується в технології проектної діяльності, яка є однією з найперспективніших складових освітнього процесу, тому що створює умови творчого саморозвитку та самореалізації учнів, формує всі необхідні життєві компетенції, які на Раді Європи були визначені як основні в XXI столітті: полікультурні, мовленнєві, інформаційні, політичні та соціальні. Самостійне здобування знань, систематизація їх, можливість орієнтуватися в інформаційному просторі, бачити проблему і приймати рішення відбувається саме через метод проекту.

Мета проектної діяльності:

- спільний пошук учнями й педагогами нових комплексних знань, оволодіння навичками використовувати ці знання при створенні свого інтелектуального продукту;
- формування ключових компетенцій, необхідних кожному члену сучасного суспільства, виховання активного відповідального громадянина і творця;
- перехід від традиційних освітніх форм до співпраці, партнерства вчителя та учня.

Алгоритм діяльності може бути представлений наступним чином:

1. Учні виділяють і ставлять проблему, яку необхідно вирішити.
2. Пропонують можливі рішення.
3. Перевіряють ці можливі рішення, виходячи з даних.
4. Роблять висновки за результатами перевірки.
5. Застосовують висновки до нових даних.
6. Роблять узагальнення.

Проектна діяльність також пов'язана з навчально-дослідницькою діяльністю школярів, але за низкою ознак вона відрізняється тим, що:

- по-перше, на відміну від останньої, проектна технологія має на меті всебічне тематичне дослідження проблеми і розробку конкретного кінцевого результату;
- по-друге, головним результатом навчально-дослідницької роботи є дослідження істини, тоді як робота над проектом передбачає, перш за все, отримання практичного результату;
- по-третє, проект є результатом передусім колективних зусиль виконавців, тому що на завершальному етапі діяльності передбачає рефлексію спільної роботи, аналіз її повноти, глибини, інформаційного забезпечення, творчого внеску кожного учасника.

Таким чином, якщо навчально-дослідницька діяльність є індивідуальною за своєю суттю і спрямована на отримання нових знань, то метою проектування є вихід за рамки окремого дослідження, розвиток почуття відповідальності,

самодисципліни, здатностей до активної громадської участі й самоорганізації, вміння планувати свою роботу і час, бажання робити свою справу якісно, і вміння представити результати своєї роботи.

Такий процес здійснюється як у процесі навчання, так і в ході спеціально організованої позакласної та позашкільної діяльності учнів.

Заслугує на увагу при організації проектної діяльності створення мотиваційної ситуації та підтримання її у процесі роботи. Відповідно до «теорії життєвого досвіду» Дж. Д'юї, дія яка виходить із власної ініціативи, приносить більше задоволення та значно підвищує ймовірність її повторення, а ніж дія, що виконується примусово. Таким чином, мотивація школяра є дуже важливою рисою проектної технології.

Формуючи мотивацію досягнення успіху в процесі проектувальної діяльності як основу для створення позитивної атмосфери, педагог може використовувати різні варіанти мотивації учнів для роботи над проектом, а саме: можливість здобути цікаву інформацію та самостійно виконати завдання; отримати повагу ровесників; бути кращим; усвідомити корисність власної діяльності для інших людей; знайомство з новими людьми.

Оцінюючи роботу над проектом, слід враховувати будь-який рівень досягнутих результатів. Критерій оцінювання вибирати рейтинговий, включаючи проміжний контроль на всіх етапах проекту. Критерії оцінки проекту повинні бути зрозумілі учням, вони повинні бути відомі всім проектантам задовго до захисту, їх повинно бути не більше 7-10. Оцінюватися, насамперед, має якість роботи в цілому, а не тільки презентація. Перелік критеріїв, які використовуються при оцінці:

- 1) важливість теми проекту;
- 2) глибина дослідницької проблеми;
- 3) оригінальність запропонованих рішень;
- 4) якість виконання продукту;
- 5) переконливість презентації.

У ролі експертів виступають педагоги - предметники, однокласники, сам проектант, учитель; при підведенні підсумків після презентації виставляється позначка кожному учневі за кількістю набраних балів.

Переваги проектної діяльності в наступному:

1. Формує активну, самостійну та ініціативну позицію учнів у навчанні.
2. Розвиває загальнонавчальні вміння та навички.
3. Формує компетенції (вміння, пов'язані з досвідом, їх застосування у практичній діяльності).
4. Розвиває пізнавальні інтереси учнів.
5. Реалізує принцип зв'язку навчання з життям.

Дослідник Є. Полат [1] наголошував, що якщо ми говоримо про метод проектів, то маємо на увазі саме спосіб досягнення дидактичної мети через детальне розроблення проблеми (технологію), яка має завершитися досить реальним, практичним результатом. За визначенням дослідників, метод проектів є однією з педагогічних технологій, яка

відображає реалізацію особистісно-орієнтованого підходу в освіті (саме педагогічною технологією, хоча у назві технології використовується слово «метод») і сприяє формуванню уміння адаптуватися до швидкозмінних умов життя людини постіндустріального суспільства.

Метод проектів знаходить все більше поширення у системі освіти різних країн світу. Причини цього явища, як вважають дослідники, криються не тільки у сфері педагогіки, але й у сфері соціальної, а саме: необхідність не стільки передавати учням суму тих чи інших знань, скільки навчити їх здобувати знання самостійно, використовувати їх для вирішення нових пізнавальних і практичних задач; актуальність розвитку в учнів комунікативних навичок, умінь працювати в різноманітних групах, виконувати соціальні ролі (лідера, виконавця, посередника тощо), долати конфліктні ситуації; необхідність широких людських контактів для обміну точками зору на одну проблему, знайомства з різними культурами; значущість для діяльності людини умінь користуватися дослідницькими методами: збирати необхідну інформацію, аналізувати її з різних точок зору, висувати гіпотези, робити висновки.

Навчальний проект з точки зору учня – це можливість зробити щось цікаве самостійно, в групі або самому, максимально використовуючи свої можливості; це діяльність, що дозволяє проявити себе, спробувати свої сили, принести користь і показати публічно досягнутий результат тощо.

До організації проекту висуваються такі вимоги:

1. Проект повинен розроблятися за ініціативою учнів. Тема проекту для всього технол може бути одна, а шляхи його реалізації в кожній групі – різні. Можливе одночасне виконання учнями різних проектів.
2. Проект є важливим для найближчого оточення учнів – однокласників, батьків, знайомих.
3. Робота над проектом є дослідницькою, вона моделює роботу в науковій лабораторії або в іншій організації.
4. Проект має педагогічне значення: учні набувають знань, будують стосунки, опановують необхідні способи мислення і дії.
5. Проект завчасно спланований, водночас він гнучкий, можливі зміни в процесі виконання.
6. Проект зорієнтований на вирішення конкретної проблеми, його результат має споживача.
7. Проект реалістичний, він враховує наявні у школі ресурси.

Результатом впровадження проектної технології в навчальний заклад є інноваційно-розвивальне

середовище, яке передбачає:

- мотивацію навчальної діяльності учнів;
- проблемно-креативну спрямованість;
- інтерактивну організацію освітньої діяльності колективу закладу;
- набуття учнями знань, умінь і навичок як самостійного, так і колективного пошуку, постійну актуалізацію їх застосування;
- формування нового досвіду та розвиток необхідних психологічних якостей;
- орієнтацію на особистісний та колективний успіх [2].

Враховуючи різні підходи до класифікації проектів у педагогічній літературі, пропонуємо розрізнити їх за цілим рядом параметрів: складом учасників проектної діяльності: індивідуальні та колективні; характером партнерських взаємодій між учасниками проектної діяльності: кооперативні, конкурсні; способом реалізації межпредметних зв'язків: моно предметні та між предметні; за тривалістю: короткочасні, тривалі, довготривалі; метою та характером проектної діяльності: дослідницькі, творчі, ігрові та рольові, інформаційні, практико-орієнтовані.

Аналіз педагогічної літератури з цього питання дає можливість з'ясувати, що технологія проектів на сьогодні – одна з найбільш розповсюджених видів дослідницької роботи учнів. Вона розглядається як альтернатива класно-урочній системі в навчальних закладах, але вона зовсім не повинна витіснити її і стати панацеєю. Проектна технологія має бути використана як доповнення до інших видів прямого або непрямого навчання, як засіб прискореного росту і в особистому плані, і в академічному.

Отже, узагальнення вищезазначеного дозволяє стверджувати, що сучасний проект учня – це дидактичний засіб активізації пізнавальної діяльності, розвитку креативності та одночасно формування певних особистісних якостей. Він орієнтований не на інтеграцію фактичних знань, а на їх застосування до набуття нових (інколи і шляхом самоосвіти). Активне залучення школяра до створення тих чи інших проектів дає йому можливість оволодівати новими засобами людської діяльності в соціокультурному середовищі, дозволяє формувати деякі особистісні якості, які розвиваються лише в діяльності і не можуть бути засвоєні вербально.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо в пошуку та реалізації ефективних організаційно-педагогічних умов впровадження проектної технології в заклади освіти України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования / Под ред. Е. С. Полат – М., 2000. – 265с.
2. Побірченко Н. Інтерактивне навчання в системі нових освітніх технологій / Н. Побірченко, Г. Коберник // Початкова школа. – 2004. – № 10. – С. 8-10.
3. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посіб. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. – К.: А.С.К., 2006. – 192 с.
4. Селевко Г. К. Энциклопедия образовательных технологий: В 2 т. т.1 / Г. К. Селевко.-М.: НИИ школьные технологи 2006.- 816 с.

Ірина Александрівна Бартењева,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки,
Государственное учреждение «Южноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»,
ул. Старопортофранківська, 26, г. Одеса, Україна

ПРОЕКТНАЯ ТЕХНОЛОГИЯ ОБУЧЕНИЯ В СОВРЕМЕННЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЯХ

Приоритетним направлением развития системы образования должен быть поиск возможностей, которые обеспечивают развитие личности, способной быть не только носителем и транслятором знаний, но и активным, самоорганизованным субъектом. Стратегия современного образования состоит в том, чтобы предоставить возможность каждому ученику проявить свои таланты, способности, творческий потенциал. Компетентности являются индикаторами готовности ученика к жизни, к активному участию в общественной деятельности и дальнейшему личностному развитию. Наиболее успешно компетентностный подход реализуется в проектной технологии, которая является перспективной составляющей образовательного процесса и создает условия творческого саморазвития, самореализации учеников, формирует необходимые жизненные компетенции. Самостоятельное приобретение знаний, систематизация их, способность ориентироваться в информационном пространстве, видеть проблему и принимать решения происходит благодаря методу проектов.

В статье проанализирована сущность понятий «педагогическая технология», «проектная технология», «проектная деятельность».

Теоретически обосновано, что целью проектной деятельности выступают: общий поиск учениками и педагогами новых комплексных знаний овладения навыками использовать эти знания при создании своего интеллектуального продукта; формирование ключевых компетенций, необходимых каждому члену современного общества, воспитание активного ответственного гражданина и творца; переход от традиционных образовательных форм к сотрудничеству, партнерству учителя и ученика. Метод проектов – педагогическая технология, которая отображает реализацию лично-ориентированного подхода в образовании.

Результатом внедрения проектной технологии в учебное заведение является инновационно-развивающая среда, которая предусматривает: мотивацию учебной деятельности учеников; проблемно-креативную направленность; интерактивную организацию образовательной деятельности коллектива учреждения; приобретение учениками знаний, умений и навыков как самостоятельного, так и коллективного поиска; формирование нового опыта и развитие необходимых психологических качеств; ориентацию на личностный и коллективный успех.

Проанализированный в статье материал позволяет сделать вывод о необходимости реализации технологии проектов в работу учебно-воспитательных заведений. Перспектива дальнейших исследований – поиск и реализация эффективных организационно-педагогических условий внедрения проектной технологии в учреждения образования Украины.

Ключевые слова: проект, педагогическая технология, проектная технология, проектная деятельность.

Iryna Barteneva,
PhD in Pedagogy (Candidate of Pedagogical Sciences), Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Pedagogy,
State institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky»,
26, Staroportofrankovskaya Str., Odessa, Ukraine

PROJECT TECHNOLOGY-BASED TRAINING IN MODERN EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Search of opportunities which provide development of the personality capable to be not only a carrier and translator of knowledge, but also an active self-organized subject, has to be the priority direction of educational development. The strategy of modern education is to give an opportunity to each student to show their talents, abilities, creative potential. Competences are indicators of students' readiness for life, active participation in public work, and further personal development. Competence approach is most successfully implemented in project technology which is a perspective component of the educational process and creates conditions for students' creative self-development, self-realization, forms necessary life competencies. Self-acquisition of knowledge, its systematization, the ability to navigate in information space, to see a problem and to make decisions can be realized due to the project method.

The essence of the concepts «pedagogical technology», «project technology», «project activity» are analyzed in the article.

It is theoretically substantiated that the aims of the project activity are: to search for new complex knowledge by students and teachers; to master skills of using this knowledge during creating their intellectual product; to form key competences necessary for each member of a modern society, to train an active responsible citizen and creator; to move from traditional educational forms to cooperation, partnership of a teacher and a student. The project method

is a pedagogical technology which displays realization of the person-focused approach in education.

The result of implementing project technology in an educational institution is innovative-developing environment which includes: motivation of students' educational activity; problem and creativity orientation; interactive organization of educational activity of the institution staff; students' acquisition of knowledge and skills of both independent and collective search; formation of new experience and development of necessary psychological qualities; commitment to personal and collective success.

The material analysed in the article allows drawing a conclusion on the need to implement technology projects in the work of educational institutions. Prospect of further researches is seen in search and realization of effective organizational and pedagogical conditions for project technology implementation in Ukraine's educational institutions.

Key words: project, pedagogical technology, project technology, project activity.

Подано до редакції: 12.09.2016 р.

Рекомендовано до друку: 26.09.2016 р.

Рецензент: д.пед.н., професор І. М. Богданова
